

УДК 81'367.332.7

ТЕТЯНА ЗУБКО

(Полтава)

ПРЕДИКАТИ СПРИЙНЯТТЯ ЯК КОНСТИТУЕНТИ ПРЕДИКАТНОЇ ТИПОЛОГІЇ

Ключові слова: предикат, типологія предикатів, предикати сприйняття, класифікаційні ознаки.

Для сучасних лінгвістичних досліджень характерним є поглиблене осягнення проблем синтаксичної семантики, що виявляється у зверненні до змістового рівня речення. Семантичний підхід «виразно показує, що основною сферою синтаксичних одиниць є сфера значення, що заради висловлення думки приводиться в дію весь складний механізм мови» [8, с. 3].

Конструктивним центром речення справедливо вважають предикат. За твердженням Н. М. Арват, семантичний тип його прямо спроектований на значеннєву структуру речення, тому інваріантна семантика останнього і план змісту предиката завжди однакові [2, с. 25].

Потреба аналізу предикатів сприйняття в загальній парадигмі предикатів, проблемність питання про критерії їхнього вирізнення зумовлюють актуальність обраної теми. Метою пропонованої наукової розвідки є розгляд семантичної диференціації предикатних знаків, характеристика перцептивних предикатів як складників предикатної типології та з'ясування їхніх класифікаційних параметрів.

У сучасному мовознавстві поняття «предикат» має низку дефініцій, які ґрунтуються на поєднанні його окремих ідентифікаційних ознак. Так, енциклопедія «Українська мова» подає кілька визначень аналізованого терміна: 1) формальна категорія синтаксису; те саме, що присудок (граматичний предикат); 2) семантична категорія синтаксису; термін, який означає приписувану суб'єктові ознаку (семантичний предикат); 3) основний зміст повідомлення, його ядро, рема (комунікативний предикат); 4) частина речення, що відповідає предикату судження (логічний предикат) [23, с. 518]. Акцент зроблено на тому, що в західноєвропейському мовознавстві утрадиційнолося вживання терміна «предикат» на позначення частини речення, яка відповідає повідомлюваному, а також головного компонента цієї частини (англ. predicate, нім. Prädikat, франц. prédicat, ісп. predicado, італ. predicato), а в українській та деяких інших слов'янських мовах використовують його кальку (укр. присудок, рос. сказуемое, білорус. выказнік, болг. сказуемо, польс. orzeczenie). З терміном «присудок», «сказуемое» й подібними пов'язують передусім формальний аспект цього члена речення, а з терміном «предикат» – його змістовий план [23, с. 518].

Як значеннєвий конституент структури речення потрактовує предикат Н. М. Арват. Вона наголошує, зокрема, на тому, що семантичний предикат – це основний компонент семантичної структури речення, який позначає активну або статальну ознаку, є реальною основою речення та співвідноситься або із предметом (суб'єктний), або із ситуацією (безсуб'єктний) [3, с. 7]. Із семантичних позицій витлумачує предикат і Ю. Д. Апресян, зауважуючи, що «предметом сучасної семантики є значення предикатного виразу, тоб-

то виразу, до складу якого входить ім'я предиката, місця в якому заповнені символами предметних змінних» [1, с. 8]. Деяко інший погляд обґрунтовує Ю. С. Степанов. Він отожднює поняття «предикат» із дієсловом, указуючи на те, що в мові існують «спеціальні імена предикатів – дієслова» [22, с. 114]. Характеризуючи предикат із семіологічної точки зору, учений номінує його поняттям «дієслівна функція», а останню кваліфікує як «предикат речення будь-якого типу (разом із бездієслівними реченнями, іменними реченнями й т. ін.)», наголошуючи на такому сутнісному моменті: «...її повна характеристика фіксує в собі опис не лише самого предиката, а й аналіз (у загальному вигляді) тих імен, які він поєднує в рамках речення – суб'єкта й об'єктів» [22, с. 354]. На думку авторів монографії «Семантические типы предикатов», які досліджують предикат у структурі предикативних конструкцій, сформованих за участю «імен, що позначають сутність певного світу, і предикатів», предикат експлікує «властивості явищ або відношення між ними» [19, с. 11]. К. Ф. Шульжук кваліфікує предикат як центральну синтаксему в простому елементарному реченні, що формує його семантико-синтаксичну структуру [26, с. 402].

І. Р. Вихованець, досліджуючи речення як багатомірну одиницю із власне-синтаксичним, семантико-синтаксичним, власне-семантичним і власне-комунікативним ярусами, зазначає, що «глибинну» його структуру маніфестують «компоненти-семантими – семантичні предикати й залежні від них аргументи (непредикатні імена)» [8, с. 7–8], чим потверджує центральне місце предиката в реченні.

А. П. Загнітко із предикатом пов'язує «не все, що повідомляється про предмет, а лише вказівку на його ознаки, стан і відношення з іншими предметами» [11, с. 122]. Одне розуміння предиката, на його переконання, «має своїм джерелом традиційне протиставлення суб'єкта й предиката, на які розчленовується мовленнєвий акт», а інше «спирається на уявлення про предикат як своєрідну конструктивну (чи конструктивно-семантичну, конструктивно-сміслову) ядерну площину, яка через властиву їй валентнопрогнозуючу силу визначає число членів, які називаються аргументами, компонентами, актантами чи парципантами» [12, с. 16].

Отже, предикат являє собою центральний семантичний компонент речення, який визначає певний кількісний та якісний склад непредикатних позицій відповідно до своєї валентної спроможності.

До проблеми аналізу предикатів, їхньої семантичної класифікації та реченневотвірної функції зверталися зарубіжні (Л. В. Щерба, У. Чейф, Н. З. Котелова, Ю. С. Степанов, О. М. Селіверстова, Т. В. Булігіна, Л. М. Васильєв, О. С. Жаркова та ін.) і вітчизняні (І. Р. Вихованець, К. Г. Городенська, В. М. Русанівський, Н. М. Арват, К. Ф. Шульжук, Л. П. Іванова, А. П. Загнітко, М. І. Степаненко, Т. Є. Масицька та ін.) науковці. Проте складність семантико-синтаксичної природи предиката залишає відкритими багато мовознавчих питань, з-поміж яких – семантична типологія.

Одну з перших спроб класифікації предикатних знаків знаходимо в Л. В. Щерби, який за формальною ознакою вирізняє предикати дії, предикати стану, предикати якості [27, с. 85–91]. Значення дії репрезентують дієслова, значення стану – слова особливого граматичного класу та допоміжні дієслова, значення якості – зв'язка й прикметник. В особливу категорію виокремлено «слова кількісні, значенням яких є абстрактна ідея числа» [27, с. 88].

Заслуговує на увагу типологія предикатів У. Чейфа, в основу якої покладено характер супровідних іменників-аргументів й ознаки динамічності/статичності, а предикатні знаки зінтегровано в такі чотири групи: 1) предикати стану; 2) предикати дії; 3) предикати процесу; 4) предикати процесу-дії [25, с. 113–125]. О. М. Селіверстова, Т. В. Булигіна та ін. у згадуваній монографії «Семантические типы предикатов», крім предикатів стану, дії та процесу, виділяють предикати класу, якості, «перебування в просторі», результату та факту [19].

Л. П. Іванова аналізує предикати в тісному взаємозв'язку із семантичною структурою речення й диференціює їх на такі типи: екзистенційні предикати, предикати ідентифікації, предикати дії, стательні предикати, предикати дії+стану, предикати сприйняття, кваліфікативні (якісні) предикати [13, с. 121].

На українському мовному ґрунті питання семантичної класифікації предикатів детально опрацював І. Р. Вихованець. Він членує предикатне глo на такі сегменти: предикати дії, процесу, стану, якості, локативні предикати та предикати кількості [7, с. 93–111].

Удокладнену диференціацію предикатів знаходимо в дослідженнях Ю. С. Степанова, Л. М. Васильєва, Н. М. Арват, А. П. Загнітка та ін. Так, Ю. С. Степанов, ототожнюючи логічні категорії Аристотеля із класифікацією предикатів, зазначає: «Категорії Аристотеля, які у філософії давнини, середньовіччя й нового часу аж дотепер ідентифікували з філософськими категоріями і які в лінгвістиці, також до цього часу, уподібнювали деяким еквівалентам «частин мови», у семіологічній граматиці розглядають як таксономію предикатів» [22, с. 120]. Він розрізняє десять типів предикатів: сутності, кількості, якості, відношення, місця, часу, положення, володіння, дії, стану, наголошуючи на їхньому універсалізмові: «Аристотель – і, як виявилося протягом наступних століть, досить справедливо – надавав своїм категоріям універсального значення, незалежного від типу мови» [22, с. 121].

Л. М. Васильєв, указуючи на центральну позицію в семантичній структурі речення саме дієслівних предикатів, виокремлює дванадцять основних класів предикатної лексики: 1) предикати буття; 2) буттєво-просторові предикати (предикати просторової локалізації); 3) предикати відношення; 4) оцінні предикати; 5) предикати стану; 6) кількісні предикати; 7) предикати якості; 8) предикати поведінки; 9) предикати звучання; 10) предикати руху; 11) акціональні предикати; 12) акціонально-процесуальні предикати. У кожному класі виділено підкласи/підтипи [6, с. 4].

Атомізовану класифікацію семантичних предикатів подає також Н. М. Арват, вирізняючи з-поміж двох основних типів – стательних і активних – тринадцять їхніх груп: 1) предикат дії; 2) предикат руху; 3) предикат процесуальний; 4) предикат існування, наявності (неіснування, відсутності); 5) предикат стану; 6) предикат володіння, приналежності; 7) предикат сприйняття; 8) предикат місцеперебування, стальної локалізації; 9) предикат кваліфікації; 10) предикат якісної характеристики (детермінації); 11) предикат тотожності; 12) предикат відношення; 13) предикат модального відношення [4, с. 24–25].

А. П. Загнітко пропонує вичленовувати предикати зі значенням 1) руху; 2) процесу життя, росту, виховання, смерті; 3) «називання», «ідентифікації»; 4) переміщення й зміни положення в просторі; 5) «передачі», «відда-

чі»; 6) «створення» об'єкта; 7) «знищення»; 8) «захоронення»; 9) «розлуки»; 10) перетворення; 11) «зберігання»; 12) «призначення на посаду»; 13) «споживання їжі»; 14) «сприймання»; 15) «виявлення»; 16) «мислення, уявлення, знання»; 17) «володіння»; 18) «ставлення суб'єкта до об'єкта»; 19) авторизованої оцінки; 20) «чекання»; 21) внутрішньої характеристики; 22) квантифікації [10, с. 604–605].

В українському мовознавстві прискіпливому дослідницькому аналізу піддано такі типи предикатів: якості (В. А. Тимкова), дебітності (О. А. Тронь), руху, переміщення (М. І. Степаненко, О. Г. Митрофанова), мовлення (Н. Г. Ніколаєва), процесу (Г. В. Кутня), відношення (Г. О. Пірус), емоційного стану (О. А. Семенюк), руйнування (А. В. Ожоган), стану (Н. В. Кавера, І. С. Тимофеева, Н. А. Березовська-Савчук), наявності/відсутності (Н. В. Мелекесцева), дії (Н. В. Кашуба), кількості (Н. М. Лукаш) тощо. Досліджено також ітеративні (І. В. Жигора), ілокутивні (Г. А. Валігура), дистрибутивні (Л. Л. Іванова), тотивні (Т. В. Адреева), фативні (Я. В. Мудрак), ментальні (Н. М. Магас) предикати. Проте дотепер предикати сприйняття не ставали об'єктом цілісного наукового аналізу, не були з'ясовані, зокрема, їхні змістові ознаки, валентний потенціал. Цій проблемі присвячено пропонувану статтю.

Лексика із семантикою сприйняття в українському мовознавстві розглянута досить побіжно. Зокрема, А. П. Загнітко з-поміж дев'яти типів суб'єктно-об'єктних відношень вирізняє перцептивні – «суб'єкт сприймає об'єкт органами власних почуттів» (*чути пісню, бачити друга, відчувати холод, сприймати матеріал, смакувати страву*) [9, с. 281], які віднесено до тривалентних вербативів [9, с. 293]. Як заповнювачі конститутивних позицій речень характеризує дієслова сприйняття М. І. Степаненко, однак увага науковця зосереджена на дослідженні просторових поширювачів у структурі простого речення [21]. О. Л. Орендарчук аналізує дієслова тематичної групи «чуттєвої сфери» в контрастивному аспекті (на матеріалі англійської та української мов) [18].

Як предикати стану «із семантикою зорового чи слухового сприймання» кваліфікує предикати сприйняття Н. В. Кавера, відносячи їх до підкласу зовнішнього стану [14, с. 6]. Різновидом ментальних предикатів вважає перцептивні предикати О. А. Боговик, характеризуючи їх як «предикати знання чуттєвого сприйняття» [5, с. 158]. Проте специфічна семантика (здатність формувати суб'єктивний образ об'єкта при безпосередньому сприйманні його органами чуттів) і своєрідні сполучувані можливості дають підставу виокремити предикати сприйняття в самостійний семантичний тип [4; 10; 13].

Вияскравлення предикатів сприйняття серед інших груп предикатів вимагає розкриття істотних ідентифікаційних ознак. Основними семантичними характеристиками, які сприяють диференціації предикатної типології, є такі: орієнтованість на суб'єкт/об'єкт; тип суб'єкта; наявність/відсутність часової прив'язаності; реалізація у просторі, статистичність/динамічність; фазовість, перспективність та ін. [17, с. 7; 16, с. 5–6].

Проведене дослідження дало підстави сформулювати такі класифікаційні характеристики предикатів сприйняття:

1. Основною рисою перцептивних предикатів є загальне значення сприйняття, тобто «чуттєве осягнення предметів та явищ дійсності в сукупності притаманних їм властивостей та особливостей при безпосередній їх

дії на органи чуття» [24, с. 607]. Наприклад: «Тепер ми одне одного **бачили**» (М. Вінграновський); «*І от вона **слухає** лекції доктора Руді*» (В. Винниченко); «*Розкуйовджена голова, неначе морда розгніваного бика, **принюхувалася** до малюка*» (І. Просяник); «*Після моркви **вистмоктував** мед з тютюнових квітів і з квітів гарбузових, що росли під тином, **пробував** зелені калачики і білий, ще в молоці, мак, **покуштував** вишневого клею з вишень, понадкушував на яблуні з десяток зелених кислих яблук і хотів уже йти до хати*» (О. Довженко); «*Хтось **торкнувся** мого рамена*» (Ю. Винничук).

2. Своєрідною ознакою ситуації сприйняття є зорієнтованість на суб'єкт, який функціонує як основний і як пасивний учасник. Перцептивні предикати, з одного боку, позначають діяльність, яку породжує діяч і активно та безпосередньо стимулює її, з іншого боку, суб'єкт є пасивним, адже подразник впливає на реципієнта, що не витрачає зусиль для його сприйняття. Наприклад: «*Шуліка з неба **видивляє** мишу*» (Л. Костенко) – «*Він **бачив**, як жінка біла поклони, знав, що вона прийде до нього*» (Р. Іванчук); «*Усі **слухали**, але вирази на лицьях вже мали трохи змуджені*» (Ю. Андрухович) – «*Слово «відпруження» вкинув у наше товариство головний редактор, замінивши ним поширену й банальну «розслабуху»; воно прижилось одразу, і я вже кілька разів **чув** його в устах колег з інших видань*» (В. Баранов); «*Налив келих вина, **понюхав**, глянув на смажену курку зволоженими очима, одламав ніжку, вкисив, покрутив головою од задоволення, проковтнув*» (Н. Рибак) – «*Тут мочать коноплі, і геть ярм **чути** конопляний запах*» (У. Самчук); «*Підходить до кухні, **куштує** їжу*» (Ю. Яновський) – «*Я ж бо **чую**, що смачний*» (Ю. Мушкетик); «*Він лише зціпив зуби, **намацав** нари і, здершись на них, ліг горічерева, заплющив очі й так лежав пластом*» (Іван Багряний) – «*Пальці погано **відчували** олівця, малюнок плив і чим далі, то гірше*» (І. Просяник).

3. Суттєвою граматичною характеристикою предикатів сприйняття є транзитивність. Вона передбачає, що із двох основних «учасників» дії один виражається в активному реченні формою суб'єкта, інший – формою прямого об'єкта. Наприклад: «*Не віриться, що знов **побачу** я село*» (В. Сосюра); «*Проценко **потягував** старе смаковите винце, Рубець **смакував** крутий та солодкий чай*» (Панас Мирний); «*В городі він живе у свого родича столяра, **слухає** розмови робочого люду, вчиться пісень*» (М. Коцюбинський).

4. Характерним для дієслів на позначення перцептивних процесів є виводне значення, яке експлікується формами недоконаного виду, що мають значення «діяти» або «бути у стані», та доконаного – «почати діяти», «діяти протягом якогось часу» й «перестати діяти»: *дивитися – подивитися, бачити – побачити, чути – зачути, слухати – заслухати, смакувати – посмакувати, нюхати – понюхати* тощо. Наприклад: «*І Труда знову мовчить і **дивиться** на свої руки*» (В. Винниченко); «*Я **придивився**: в сірій потертій гуні, в облізлій шапці-бирці, в австрійських черевиках з мідними зацібками на мене **глигнув** Дмитрик*» (М. Вінграновський); «*А старці вже, **чую**, рипають у сінях і шарять по дверях, шукаючи клямку*» (О. Довженко); «*Коли опинився в суцільній темряві, то **почув**, як і вчора, ще чийсь кроки, але тепер вони лунали попереду мене*» (Ю. Винничук); «*Простягнула руку, **обмацала** плаский живіт*» (Люко Дашвар).

5. Сприйняття реалізується в просторі й розгортається в часі. Простір – це загальна форма буття матерії, у якій співіснують та взаємодіють всі елементи матеріального світу. Просторовий локалізатор пов'язує процеси сприйняття з дійсністю. Наприклад: «*Якусь хвилину він **дивився** собі під*

ноги...» (М. Вінграновський); «І знову кругленькі сумні очі пастора на маленькому старечо рум'яному личку задумливо, не по-земному **дивляться** кудись у просторінь» (В. Винниченко); «На моє щастя, у вечірній темряві я **побачив** Хіппі...» (Л. Дереш); «Деся за стіною **чути** кашель, глухий гомін, як з могили, чийсь сердитий окрик і – знову тихо» (Іван Багряний); «Діда здалека **було чути** нюхом» (О. Довженко). Специфіка співвіднесеності перцептивних предикатів із темпоральною віссю виявляється в тому, що вони обов'язково займають певний часовий відрізок. Ідентифікатором цього є здатність предикатів сприйняття сполучатися з адвербіальними конкретизаторами на взірць **весь день, протягом двох годин, хвилину** й т. ін. Наприклад: «Гребінка підвіся і хвилину **дивився** на Тараса мовчки...» (Л. Смілянський); «Тепер я бігаю в поле й годинами **слухаю**, як в небі співають хори, грають цілі оркестри» (М. Коцюбинський).

6. Особливістю перцептивних предикатів є ознака фазовості існування, що передбачає часову пов'язаність, тоді як її відсутність детермінована позачасовістю [14]. Показником фазовості є здатність утворення від предикатів сприйняття похідних дієслів за допомогою префіксів **з-, за-, від-/од-, пере-, по-, попо-, роз-, про-**, які сигналізують про початок, тривалість і кінець дії: *слухати, заслухати, послухати, прослухати*. Наприклад: «Сотничиха **роздивлялася** між козацтвом за парою для своєї доні, та не знаходила нікого під пару» (А. Чайковський); «Хлопці здивовано **поглянули** один на одного: вони чекали чого завгодно, тільки не цього» (В. Абузьяров); «І ось раптом в сій дзвінкій тиші **почув** він тиху музику, яка так довго і невловимо вилась круг його вуха, що навіть справляла муку» (М. Коцюбинський); «Я тепер не маю часу, А то ми б ще **подивились**, хто кого скорій вполює» (Леся Українка). Релевантною ознакою фазовості є також фазові дієслова на зразок **починати, продовжувати, кінчати**. Наприклад: «Підійшовши до вузького підвального вікна, **почав дивитися** на той бік, за Рось, мовби намагався побачити крізь гущавінь верб групу своїх розвідників, і стежки, якими вони йдуть, і той далекий, облитий сонцем залізничний міст, що вони його пішли відбити у ворога й знищити» (О. Гончар); «А Ізраїль, мало-вірний, **починає прислухатися** до тої клевети вуст, і гасне ісповідання волі могоущего серед люду його» (Г. Хоткевич); «...сказав Сергій Петрович і в задумі **почав мацати** себе по кишенях» (В. Винниченко); «Я **продовжував подивляти** красу зеленої глици на гілках» (Л. Дереш).

7. Предикати сприйняття розрізняються ступенем напруженості, що виражається сполученням їх із прислівниками (**довго, безперервно, щодня, завжди**) й адвербіалізованими утвореннями (**час від часу, о цій порі, якийсь час**). Наприклад: «Він все блукав і блукав чепурними набережними, спинався то на одному, то на другому мості і **довго дивився** в німотний плин води» (Л. Смілянський); «Купріян лягає на диван, **деякий час дивиться** на пусту філіжанку чаю, що парує на столі, і закриває очі» (Г. Тютюнник); «Щодня **о цій порі** він **дивився** на вечір» (І. Карпа); «Садки стоять безшелесні, крізь них Микола **час від часу дослухається** до подвір'я Ягора Катратого» (О. Гончар).

8. У природі кожної лексеми закладена здатність сполучатися з іншими лексичними одиницями, тобто будь-яке повнозначне слово має суму можливих оточень, протиставлених усім тим оточенням, у яких воно не трапляється [20, с. 11]. Дослідження валентного потенціалу предикатів сприйняття дає аргументи диференціювати їх на одновалентні, двовалентні та тривалентні типи. Одновалентні предикати містять достатню семантичну

інформацію про суб'єкт і не потребують інших обов'язкових поширювачів для структурної та змістової завершеності речення. Вони породжують двокомпонентну модель елементарних речень структурної схеми Sub + Praed: «*Пахне чебрець*» (А. Тесленко); «*Усі слухали*» (Ю. Андрухович). Двовалентні предикати сприйняття відкривають, крім лівобічної суб'єктної, правобічну позицію об'єкта, який може бути як облігаторним, так і факультативним компонентом семантично елементарних простих речень структурної схеми Sub + Praed + Obj: «*І сосни пахнуть ладаном*» (Л. Костенко); «*Сам бачив те світіння*» (Ю. Винничук). Тривалентні предикати є ієрархічно вищою ланкою у внутрішньокатегоріальній структурі валентності [9, с. 289] і реалізуються трикомпонентною моделлю речень структурної схеми Sub + Praed + Obj + Instr/Adv loc/Adv temp: «*Манюня подивилась на мене змореними за день очима...*» (М. Вінграновський); «*Літній елегантно вдягнений чоловік ще здалеку побачив сина, який біг до нього з переляканим обличчям*» (В. Абузяров); «*Ждан довго прислухався до його важкого нерівного дихання, а потім заснув*» (В. Малик).

Отже, диференціація предикатних знаків є досить розгалуженою за своєю структурою, що зумовлене семантико-синтаксичними особливостями предиката. Особлива семантика, своєрідні граматичні властивості, здатність виступати конструктивним центром простого речення і прогнозувати кількісний та якісний склад його компонентів уможливають виділення предикатів сприйняття в самостійний предикатний клас. Актуальною й перспективною видається нам проблема аналізу предикатів сприйняття, їхньої внутрішньої диференціації та реалізації в семантико-синтаксичній структурі речення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Апресян Ю. Д. Экспериментальное исследование семантики русского глагола : монография / Юрий Дереникович Апресян. – М. : Наука, 1967. – 251 с.
2. Арват Н. М. До питання про семантичну типологію простого речення / Нінель Миколаївна Арват // Мовознавство. – 1979. – № 2. – С. 24–31.
3. Арват Н. Н. Компонентный анализ семантической структуры простого предложения : текст лекций / Нинель Николаевна Арват, Черновицкий гос. ун-т, каф. рус. яз. – Черновцы : Черновицкий ун-т, 1976. – 68 с.
4. Арват Н. Н. Семантическая структура простого предложения в современном русском языке / Нинель Николаевна Арват. – К. : Вища шк., 1984. – 159 с.
5. Боговик О. А. Семантичні параметри предикатів знання в англійській, українській та російській мовах / О. А. Боговик // Наукові записки НаУКМА. Том 137. Філологічні науки. – К. : ТОВ «Аграр Медіа Груп», 2012. – С. 157–159.
6. Васильев Л. М. Системный семантический словарь русского языка. Предикатная лексика. Вып. 2 : учеб. пособ. / Леонид Михайлович Васильев. – Уфа : Башкирский ун-т, 2000. – 146 с.
7. Вихованець І. Р. Нариси функціонального синтаксису української мови / Іван Романович Вихованець. – К. : Наук. думка, 1992. – 220 с.
8. Вихованець І. Р. Семантико-синтаксична структура речення / Іван Романович Вихованець, Катерина Григорівна Городенська, Віталій Макарович Русанівський. – К. : Наук. думка, 1983. – 219 с.
9. Загнітко А. П. Теоретична граматики сучасної української мови. Морфологія / Анатолій Панасович Загнітко. – Донецьк : Дон НУ, 1996. – 437 с.
10. Загнітко А. П. Теоретична граматики сучасної української мови. Морфологія. Синтаксис : [сучасн. вітчизн. посібн.] / Анатолій Панасович Загнітко. – Донецьк : БАО, 2011. – 991 с.

11. Загнітко А. П. Теорія сучасного синтаксису : монографія / Анатолій Панасович Загнітко – 3-ге вид., випр. і допов. – Донецьк : Дон НУ, 2008. – 294 с.
12. Загнітко А. П. Семантико-синтаксичні аспекти категорії стану дієслова / Анатолій Панасович Загнітко // Семантика і функції граматичних структур. – К. : НМК ВО, 1991. – С. 16–31.
13. Иванова Л. П. Структурно-функциональный анализ простого предложения / Людмила Петровна Иванова. – К. : Вища шк., 1991. – 167 с.
14. Кавера Н. В. Семантична типологія предикатів стану : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01 «Українська мова» / Наталія Вікторівна Кавера. – К., 2008. – 24 с.
15. Кутня Г. В. Онтологічні параметри часової локалізованості та фазовості в канві структурно-семантичного аналізу предикатів [Електронний ресурс] / Галина Василівна Кутня // Лінгвістичні студії. – 2008. – № 16. – Режим доступу : <http://litmisto.org.ua>
16. Мелекесцева Н. В. Реалізація предикатів наявності/відсутності в семантико-синтаксичній структурі речення : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01 «Українська мова» / Наталія Василівна Мелекесцева. – Одеса, 2013. – 20 с.
17. Николаева Н. Г. Семантико-синтаксична організація речень з дієслівними предикатами мовлення : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01 «Українська мова» / Наталія Геннадіївна Николаева. – К., 2003. – 27 с.
18. Орендарчук О. Л. Валентнісні відношення дієслів тематичної групи «чуттєвої сфери» в контрастивному аспекті (на матеріалі англійської та української мов) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.17 «Порівняльно-історичне і типологічне мовознавство» / Оксана Леонідівна Орендарчук. – К., 2010. – 18 с.
19. Селиверстова О. Н. Семантические типы предикатов / Татьяна Вячеславовна Булыгина, Ольга Николаевна Селиверстова и др. ; [отв. ред. О. Н. Селиверстова]. – М. : Наука, 1982. – 365 с.
20. Степаненко М. І. Взаємодія формально-граматичної і семантичної валентності у структурі словосполучення та речення : монографія / Микола Іванович Степаненко. – К. : Український мовно-інформаційний фонд, 1997. – 216 с.
21. Степаненко М. І. Просторові поширювачі у структурі простого речення : монографія / Микола Іванович Степаненко. – Полтава : АСМІ, 2004. – 463 с.
22. Степанов Ю. С. Имена. Предикаты. Предложения. Семиологическая грамматика / Юрий Сергеевич Степанов. – М. : Наука, 1981. – 360 с.
23. Українська мова : енциклопедія / ред. Русанівський В. М., Тараненко О. О., Зяблюк М. П. та ін. – 3-ге вид. зі змінами і доп. – К. : Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2007. – 856 с.
24. Філософський енциклопедичний словник / НАН України ; Інститут філософії ім. Г. С. Сковороди ; ред. кол. В. І. Шинкарук та ін. – К. : Абрис, 2002. – 746 с.
25. Чейф У. Значение и структура языка : монография / Уоллес Чейф. – М. : Прогресс, 1975. – 482 с.
26. Шульжук К. Ф. Синтаксис української мови / Каленик Федорович Шульжук. – К. : Академія, 2004. – 406 с.
27. Щерба Л. В. Языковая система и речевая деятельность / Лев Владимирович Щерба – Л. : Наука, 1974. – 428 с.

ТАТЬЯНА ЗУБКО

ПРЕДИКАТЫ ВОСПРИЯТИЯ КАК КОНСТИТУЭНТЫ ПРЕДИКАТНОЙ ТИПОЛОГИИ

В статье рассмотрены особенности семантической дифференциации предикатных знаков, охарактеризованы предикаты восприятия как конституэнты предикатной типологии, выяснены их классификационные параметры.

Ключевые слова: предикат, типология предикатов, предикаты восприятия, классификационные параметры.

TETIANA ZUBKO

PREDICATES OF PERCEPTION AS CONSTITUENTS PREDICATIVE TYPOLOGY

In the article considered features of semantic differentiation predicates, characterized predicates of perception as constituents predicative typology, defined the parameters of their classification.

Key words: predicate, typology of predicates, predicates of perception, classification signs.

Одержано 2.04.2015 р.